

ตั้งสติ ก่อนสตาร์ท

โดย สุชญา ศิริธัญญกร*

เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ที่ผ่านมา ได้มีโอกาสพบสิ่งที่ควรบูชาอย่างหนึ่ง ของบุคคลท่านหนึ่งที่ทำให้ผมดูบาร์มี ผู้ที่ให้ผมบอกว่า เหยียดของค์นี้กว่าจะได้มานั้นยากมาก เพราะเดี๋ยวนี้มันคนนิยมกันมาก แต่เมื่อได้พิจารณาดูรู้สึกสะกิดใจเล็กน้อย แต่ก็ได้ชื่นชมของรักของบูชาของท่านผู้นั้นอย่างตั้งใจ พุฒให้กำลังใจต่อเขา ขอให้เก็บไว้บูชาสักการะให้ดี จะมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เพราะการบูชาสักการะสิ่งที่ควรบูชาเป็นมงคลในชีวิต ดังคำว่า ปูชา จะ ปูชะนียานัง^๑

ในหัวข้อที่ตั้งไว้ว่า ตั้งสติ ก่อนสตาร์ท (สติมา ปจมี อารภิตุ) คำนี้ เป็นคำที่นำมาจากช่วงที่มีการรณรงค์ให้คนขับซีรยนต์หรือรถจักรยานยนต์ ขับขี่ด้วยความประมาท จึงเกิดคำว่า “ตั้งสติ ก่อนสตาร์ท” เป็นคำที่โด่งดัง ช่วงเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์ คนขับซีรยนต์หรือรถจักรยานยนต์จะเกิดอุบัติเหตุกันมาก มีคนตายเป็นร้อยมีคนบาดเจ็บนับพัน พอหมดเทศกาลดังกล่าว คำนี้ก็ค่อย ๆ จางหายไป แล้วมีคำใหม่ที่ว่า “เมาไม่ขับ” ขึ้นมาแทน

ในปัจจุบันนี้ มีคำที่กล่าวถึงคำหนึ่ง นั่นคือ องค์ท้าวจตุคาม-รามเทพ อันเป็นคำที่คนวงการพระเครื่องกล่าวถึงอยู่บ่อย ๆ ใครจะ 모르จักท่านจตุคาม-รามเทพเป็นไม่มี แม้แต่คนที่อยู่ในวงการอื่น ๆ เวลาพูดในที่ประชุมทั่วไป มักจะกล่าวถึง

* นายสุชญา ศิริธัญญกร. ป.๕.๙, พธ.บ.(ครู) พธ.ม.(พระพุทธศาสนา), และรักษาการหัวหน้าฝ่ายตำราและเอกสารทางวิชาการ กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๑ ขุ.ขุ. (ไทย) ๒๕/๓/๗

ท่านจตุคาม-รามเทพอยู่เป็นประจำ ในยุคนี้ ยิ่งคนที่เป็นดารานักร้องนักแสดงยอดนิยมบางคน พวกนักบูชายานจตุคาม-รามเทพ ด้วยแล้ว ก็ทำให้ท่านจตุคาม-รามเทพดังระบือไกล ไปทุกแห่งหน

ผู้เรียบเรียง ดัดใจคำว่า เทพ ที่มีปรากฏในคำว่า จตุคาม-รามเทพ เป็นที่สุด จึงอยากจะกล่าวเรื่องเทพให้ฟังว่า เทพ หมายถึงเทวดา เมื่อไปดูความหมายของเทวดา ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของเทวดาว่า หมายถึงชาวสวรรค์ที่มีตาทิพย์ หูทิพย์ และกินอาหารทิพย์ ในหมู่ชาวพุทธ คำพูดที่ได้ยินได้ฟังกันมาว่า ยอดเทพที่เรารู้จักกัน คือท้าวสักกะ

ความจริงเทพ หรือเทวดามีหลายชั้น ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวถึงเทวดาไว้ว่ามี ๖ ชั้น พุทธศาสนิกชนทั่วไปคงเคยได้ฟังและได้สวดพระสูตรสูตรหนึ่งที่เรียกกันว่า อัมมจักกัปปวัตตนสูตร ที่แปลว่าพระสูตรว่าด้วยการประกาศธรรมจักรให้เป็นไป มีข้อความตอนหนึ่ง ที่กล่าวไว้ว่า

“ปะวัตติเต จะ ภาคะวะตา อัมมะจักเก ภูมมา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง
เอตัมภาคะวะตา พาราณะสิยัง อิติปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง อัมมะจักกั
ปะวัตติตัง อัมปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พราหมะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ
วา พรหมุณา วา เกนะจิ วา โลกัสมินติ ฯ

ภุมมานัง เทวานัง สัททัง สุตวา

จาตุมมะหาราชิกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ จาตุมมะหาราชิกานัง
เทวานัง สัททัง สุตวา

ดาวะติงสา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ดาวะติงสานัง เทวานัง สัททัง
สุตวา

ยามา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ยามานัง เทวานัง สัททัง สุตวา

ตุลิตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ ตูลิตานัง เทวานัง สัททัง สุตวา

นิมมานะระตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ฯ นิมมานะระตีนัง เทวานัง สัททัง
สุตวา

ประณิมมิตะวะสะวัตตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสูง ๗ ประณิมมิตะวะสะวัตตีนัง เทวานัง สัททัง สุตวา”

มีคำแปลไว้ว่า “ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรมจักรให้เป็นไปแล้ว ทวยเทพชั้นภุมมะกระจายข่าวว่า นั้นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยมพระผู้มีพระภาค ทรงให้เป็นไปแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลกให้หมุนกลับไม่ได้

ทวยเทพชั้นจาตุมหาราชดับเสียงของทวยเทพชั้นภุมมะแล้วได้กระจายข่าวต่อไปว่า นั้นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยมพระผู้มีพระภาคทรงให้เป็นไปแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลกให้หมุนกลับไม่ได้

ทวยเทพชั้นดาวดึงส์ สดับเสียงของทวยเทพชั้นจาตุมหาราชแล้วได้กระจายข่าวต่อไป ๗ล๗

ทวยเทพชั้นยามา สดับเสียงของทวยเทพชั้นดาวดึงส์แล้วได้กระจายข่าวต่อไป ๗ล๗

ทวยเทพชั้นดุสิต สดับเสียงของทวยเทพชั้นยามาแล้วได้กระจายข่าวต่อไป ๗ล๗

ทวยเทพชั้นนิมมานรดีสดับเสียงของทวยเทพชั้นดุสิตแล้วได้กระจายข่าวต่อไป ๗ล๗

ทวยเทพชั้นปรนิมมิตะวัตตีสดับเสียงของทวยเทพชั้นนิมมานรดีแล้วได้กระจายข่าวต่อไปว่า นั้นพระธรรมจักรอันยอดเยี่ยมพระผู้มีพระภาคทรงให้เป็นไปแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เขตกรุงพาราณสี อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหม หรือใคร ๆ ในโลกให้หมุนกลับไม่ได้^๒

ในข้อความนี้ เมื่อเรียงลำดับของเสียงที่กระจายต่อ ๆ กันไป นับจากเบื้องต่ำไปหาเบื้องสูง ก็จะได้ลำดับดังนี้

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๗/๒๔-๒๕, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๑/๕๙๔-๕๙๖

๑. ทวยเทพชั้นภุมมะ
๒. ทวยเทพชั้นจาตุมหาราช
๓. ทวยเทพชั้นดาวดึงส์
๔. ทวยเทพชั้นยามา
๕. ทวยเทพชั้นดุสิต
๖. ทวยเทพชั้นนิมมานรดี
๗. ทวยเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดี

ในบรรดาทวยเทพที่กล่าวมานี้ ตั้งแต่ชั้นจาตุมหาราช^๓ เป็นต้นไป มีหัวหน้าเป็นผู้ปกครองหมู่ทวยเทพในชั้นนั้นๆ กล่าวคือ ทวยเทพชั้นจาตุมหาราช มีท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ เป็นผู้ปกครอง ได้แก่ (๑) ท้าวธตรฐ อยู่ด้านทิศตะวันออกของภูเขาสิเนรุ เป็นผู้ปกครองคนธรรพ์ทั้งหมด (๒) ท้าววิรุฬหก อยู่ด้านทิศใต้ของภูเขาสิเนรุ เป็นผู้ปกครองกุมภัณฑ์ (๓) ท้าววิรูปักษ์อยู่ด้านทิศตะวันตกของภูเขาสิเนรุ เป็นผู้ปกครองนาคเทวดาทั้งหมด (๔) ท้าวกุเวระหรือท้าวเวสสุวัณ อยู่ด้านทิศเหนือของภูเขาสิเนรุ เป็นผู้ปกครองยักษ์ทั้งหมด และในบรรดาท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ นี้ ท้าวกุเวระหรือท้าวเวสสุวัณ เป็นพี่ใหญ่ดูแลทวยเทพในชั้นนี้ทั้งหมด

ทวยเทพชั้นดาวดึงส์ มีท้าวสักกเทพบุตรเป็นผู้ปกครอง

ทวยเทพชั้นยามา มีท้าวสุยามเทพบุตร เป็นผู้ปกครอง

ทวยเทพชั้นดุสิต มีท้าวสันดุสิตเทพบุตร เป็นผู้ปกครอง

ทวยเทพชั้นนิมมานรดี มีท้าวสุนิมมิตเทพบุตร เป็นผู้ปกครอง

ทวยเทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดี มีท้าวปรนิมมิตวสวัตดีเทพบุตร^๔ เป็นผู้ปกครอง

นอกจากนี้ ในคัมภีร์ยังกล่าวต่ออีกว่า ทวยเทพที่อยู่ชั้นเบื้องบน ย่อมเห็นเทวดาที่อยู่ชั้นต่ำกว่าตนได้ แต่เทวดาที่อยู่ชั้นต่ำจะเห็นเทวดาที่อยู่สูงกว่าตนไม่ได้

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๘/๒๒๑

^๔ อง.อภุจก. (ไทย) ๒๓/๓๖/๒๙๔-๒๙๖

เพราะธรรมชาติทวยเทพที่อยู่ชั้นสูง ๆ นั้น มีร่างกายละเอียดมากกว่าเทวดาชั้นต่ำ นอกจากเทวดาที่อยู่ชั้นเบื้องบนนั้นจะเนรมิตร่างกายให้หายาบขึ้น เทวดาที่อยู่ต่ำกว่า จึงจะเห็นได้ ทั้งนี้เป็นไปตามลำดับชั้นกัน

สำหรับทวยเทพชั้นกุ่มมะนั้นไม่มีการกล่าวถึงว่าใครเป็นหัวหน้า เป็นผู้ปกครอง ในชั้นกุ่มมะกันแน่

ในอรรถกถาที่มณีกาย มหาวรรค^๕ กล่าวถึงเทวสภาพนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ไว้ว่า ท้าวธรรฐเป็นราชาแห่งคนธรรพ์ อันพวกเทวดานักฟ้อนแสนโกฏิแวดล้อมแล้วให้ถือเอาแผ่นกระดานใหญ่ที่ทำด้วยทองคำแสนโกฏิและหอกทองคำแล้ว หันพระพักตร์ไปทิศตะวันตก เขาพวกเทวดาในเทวโลกทั้งสองไว้ข้างหน้าแล้วประทับนั่งด้านทิศตะวันออก ท้าววิรุฬหกเป็นราชาแห่งกุ่มภันท์อันเหล่าเทพพวกกุ่มภันท์แสนโกฏิแวดล้อมแล้วให้ถือเอาแผ่นกระดานใหญ่ที่ทำด้วยเงินแสนโกฏิ และหอกทองคำแล้วหันพระพักตร์ไปทิศเหนือ เขาพวกเทวดาในเทวโลกทั้งสองไว้ข้างหน้าแล้วประทับนั่งด้านทิศใต้ ท้าววิรูปักษ์เป็นราชาแห่งนาค มีพวกนาคแสนโกฏิแวดล้อม ให้ถือเอากระดานแผ่นใหญ่ที่ทำด้วยแก้วมณีแสนโกฏิและหอกทองคำแล้วหันพระพักตร์ไปด้านทิศตะวันออก เขาพวกเทวดาในเทวโลกทั้งสองไว้ข้างหน้าแล้วประทับนั่งด้านทิศตะวันตก ท้าวเวสวัณเป็นราชาแห่งยักษ์ มีพวกยักษ์แสนโกฏิแวดล้อมให้ถือเอากระดานแผ่นใหญ่ที่ทำด้วยแก้วประพาฬแสนโกฏิและหอกทองคำหันพระพักตร์ไปด้านทิศใต้ เขาพวกเทวดาในเทวโลกทั้งสองไว้ข้างหน้าแล้วประทับนั่งด้านทิศเหนือ

ในชนวนสกุตร^๖ ที่มณีกาย กล่าวถึงการที่ท้าวจาตุมหาราชทั้ง ๔ ขึ้นไปอยู่ที่เทวสภาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เทวโลก ซึ่งเป็นคำที่ชนวนสกุยกษ์(อดีตพระเจ้าพิมพิสาร) มากราบทูลให้พระผู้มีพระภาคทรงทราบ ว่า เมื่อหลายวันมาแล้ว ในคืนเพ็ญวันอุโบสถ ๑๕ ค่ำ อันเป็นวันเข้าพรรษา พวกเทพชั้นดาวดึงส์ทั้งสิ้นนั่งประชุมกันในสุธัมมาเทวสภา มีเทพบริษัทมากมายนั่งอยู่โดยรอบ ท้าวจาตุมหาราชประทับอยู่ในทิศทั้ง ๔

^๕ ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๒๙๔/๒๕๙-๒๖๐

^๖ ดูประกอบใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๐-๒๘๖/๒๑๐-๒๑๘

คือ (๑) ทิศตะวันออกมีท้าวธรรมาหาราช ประทับนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตก มีพวกเทพอยู่เบื้องหน้า (๒) ทิศใต้มีท้าววิรุฬหกมหาราช ประทับนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ มีพวกเทพอยู่เบื้องหน้า (๓) ทิศตะวันตกมีท้าววิรูปักษ์มหาราช ประทับนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก มีพวกเทพอยู่เบื้องหน้า (๔) ทิศเหนือมีท้าวเวสวัณมหาราช ประทับนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศใต้ มีพวกเทพอยู่เบื้องหน้า เมื่อครั้งที่ทวยเทพชั้นดาวดึงส์นั่งประชุมกันในสุธัมมาเทวสภา มีเทพบริษัทมากมาย นั่งอยู่โดยรอบ มีท้าวจาตุมหาราชประทับอยู่ในทิศทั้ง ๔ นี้เป็นธรรมเนียมในการนั่งของท้าวจาตุมหาราช ช้างหลังถัดออกมาเป็นที่นั่งของข้าพระองค์ทั้งหลาย เทพเหล่านั้นประพฤติพรหมจรรย์ในพระผู้มีพระภาคแล้ว เดียวนี้เกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รุ่งเรืองเกินเทพเหล่าอื่นด้วยวรรณะและยศ ทวยเทพชั้นดาวดึงส์มีใจยินดี เบิกบานใจเกิดปีติและโสมนัส กล่าวว่า หมู่เทพเจริญเต็มที หมู่อสูรเสื่อมถอยลง ท้าวสักกะจอมเทพทรงทราบความเสื่อมใสของพวกเทพชั้นดาวดึงส์ ทรงอนุโมทนาว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย พวกเทพชั้นดาวดึงส์ มีพระอินทร์เป็นประธาน ถวายนมัสการพระตถาคตและความดีของพระธรรม เมื่อเห็นเทพเหล่าใหม่ ผู้มีวรรณะและยศ ผู้เคยประพฤติพรหมจรรย์ในพระสุคต ซึ่งมา ณ ที่นี้(ด้วย) ก็พากันบันเทิงใจนัก ทั้งหมดล้วนเป็นสาวกของพระพุทธองค์ รุ่งเรืองเกินเทพเหล่าอื่นในที่นี้ ด้วยวรรณะยศและอายุ พวกเทพชั้นดาวดึงส์มีพระอินทร์เป็นประธานเห็นเหตุนี้แล้วพากันเปลือยเปลือย ถวายนมัสการพระตถาคตและความดีของพระธรรม มีใจยินดี เบิกบานใจ เกิดปีติและโสมนัส สุดจะประมาณได้ กล่าวว่า ท่านทั้งหลาย หมู่เทพเจริญเต็มที หมู่อสูรเสื่อมถอยลง แม้ท้าวจาตุมหาราชได้รับคำบอกเล่าเรื่องที่เป็นเหตุให้พวกเทพชั้นดาวดึงส์ มานั่งประชุมคิดพิจารณากันในสุธัมมาเทวสภา แล้วก็ยังดำเนินการในเรื่องนั้นอยู่ ทั้งได้รับคำแนะนำที่พวกเทพชั้นดาวดึงส์ตามพร่ำสอนเฉพาะแล้วก็ทรงดำเนินการในเรื่องนั้นอยู่ และต่างยังคงประทับยืนอยู่ ณ ที่ประทับของตน ๆ ไม่ยอมจากไป

ท้าวจาตุมหาราชเหล่านั้นได้รับคำบอกแล้ว ทั้งได้รับคำแนะนำแล้ว จึงมีพระทัยผ่องใส ประทับยืนสงบอยู่ ณ ที่ประทับของตน ๆ ต่อมาเกิดแสงสว่างเจิดจ้าขึ้นทางทิศเหนือ เกินเทวานุภาพของเทพทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพตรัสกับ

เทพชั้นดาวดึงส์ว่า โภกาสปรากฏขึ้นเช่นนี้ จัดเป็นบุญนิมิตแห่งการปรากฏของ พระพรหม พวกเทพชั้นดาวดึงส์นั่งบนที่นั่งของตน ๆ กล่าวว่า พวกเราจักรู้โอกาสนั้น เมื่อรู้ชัดโอกาสที่ปรากฏแล้วจึงจะไป แม้ท้าวจตุมหาราชประทับนั่งบนที่ประทับ ของตน ๆ ก็กล่าวเช่นนั้นเหมือนกัน พวกเทพชั้นดาวดึงส์ดับเรื่องนี้แล้วนั่งสงบอยู่ คิดตรงกันว่า พวกเราจักรู้โอกาสนั้น เมื่อรู้ชัดโอกาสที่ปรากฏแล้วจึงจะไป เมื่อ สันถัมภ์พรหมปรากฏแก่ทวยเทพชั้นดาวดึงส์ พระองค์ทรงเนรมิตอภินิหารให้หายาบ ปรากฏขึ้นเพราะรูปร่างปกติของพรหมไม่อาจปรากฏในคลองจักขุของทวยเทพ ชั้นดาวดึงส์ได้ เมื่อสันถัมภ์พรหมปรากฏแก่พวกเทพชั้นดาวดึงส์ พระองค์ก็รุ่งเรื่อง เกินเทพเหล่าอื่นด้วยวรรณะและยศ สันถัมภ์พรหมทรงเนรมิตอภินิหารให้หายาบเป็น รูปร่างกุมารเช่นกับปัญญาธิเทพบุตรปรากฏแก่พวกเทพชั้นดาวดึงส์ แล้วเหาะขึ้นอากาศ นั่งขัดสมาธิในอากาศบนที่ว่างกลางอากาศ ทรงทราบความเลื่อมใสของพวกเทพ ชั้นดาวดึงส์แล้ว จึงทรงอนุโมทนาว่า พวกเทพชั้นดาวดึงส์มีพระอินทร์เป็นประธาน ถวายนมัสการพระตถาคตและความดีของพระธรรม เมื่อเห็นเทพเหล่าใหม่ ผู้มี วรรณะและมียศ ผู้เคยประพฤติพรหมจรรย์ในพระสุคต ซึ่งมา ณ ที่นี้ ก็พากัน บันเทิงใจนัก เทพเหล่านั้นเป็นสาวกของพระพุทธองค์ ทั้งหมดเป็นผู้บรรลुकุณวิเศษ รุ่งเรืองเกินเทพเหล่าอื่นในที่นี้ ด้วยวรรณะยศและอายุ พวกเทพชั้นดาวดึงส์มี พระอินทร์เป็นประธาน ครั้นเห็นเหตุนี้แล้วพากันเปลียดเปลิน ถวายนมัสการพระ ตถาคตและความดีของพระธรรม แล้วประทับนั่งบนบัลลังก์ของท้าวสักกะแล้วแสดง ธรรมให้ทวยเทพทั้งหลายแล้วกลับไป

ในอรรถกถาที่มณีกาย มหาวรรค แห่งมหาโควินทสูตร^๗ ยังกล่าวไว้อีกว่า ในเทวโลก ทวยเทพโฆษณาการฟังธรรมใหญ่เดือนละ ๘ วัน ในวันทั้ง ๘ นั้น สันถัมภ์พรหม ท้าวสักกะจอมทวยเทพ ภิกษุธรรมกถึก หรือไม้อย่างนั้น ก็เทพบุตรธรรมกถึกองค์ใดองค์หนึ่ง กล่าวธรรมกถาในสุธรรมาเทวสภา ในวัน ๘ คำ ของปัจจุ พวกอำมาตย์ของมหาราชทั้ง ๔ องค์ ในวัน ๑๔ คำ โอรัสทั้งหลาย

^๗ ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๒๙๔/๒๖๐-๒๖๓

ในวัน ๑๕ ค่ำ มหาราชทั้ง ๔ องค์ เสด็จออกไป ทรงถือแผ่นกระดาษทองและชาติหิงคุลค์ ท่องเที่ยวไปตามคามนิคม และราชธานีทั้งหลาย พระองค์ทรงบันทึกไว้ด้วยชาติหิงคุลค์บนแผ่นทองว่า หญิงหรือชายชื่อโน้นนั้น ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ รักษาศีล ๕ กระทำอุโบสถ ๘ ทุกเดือน บำรุงมารดา บำรุงบิดา ทำการบูชาด้วยดอกอุบล ๑๐๐ กำ บูชาด้วยแจกันดอกไม้ในที่โน้น ตามประทีป ๑,๐๐๐ ดวง ฟังธรรมไม่เป็นเวลา สร้างฉัตรเวที มุททิเวที กุจฉิเวที บัลลังก์สิงห์ บันไดสิงห์ บำเพ็ญสุจริต ๓ ประพฤติดีมีนกุศลกรรมบถ ๑๐ แล้วนำมามอบให้ที่มือของปัญญาธิชะ ปัญญาธิชะก็ให้ที่มือของมาตลีสารดี มาตลีสารดี ถวายแต่ท้าวสักกเทวราช เมื่อคนทำบุญมีไม่มาก สมุดบัญชีก็น้อย พอพวกเทวดาได้เห็นบัญชีนั้นเท่านั้นสังเวชใจว่า เพื่อนเอ๋ย มหาชนประมาทจริงหนอ อบาย ๔ จักเต็ม เทวโลก ๖ จักว่างเปล่า แต่ถ้าบัญชีหนา เมื่อพวกเทวดาได้เห็นบัญชีเท่านั้น พวกเราจักได้ห้อมล้อมผู้มีบุญใหญ่ที่ได้ทำบุญไว้ในพระพุทธศาสนาแล้วมาเล่น นักษัตร์ด้วยกัน ท้าวสักกเทวราชทรงถือบัญชีนั้นแล้วทรงสั่งสอน โดยปกติ ท้าวสักกเทวราชขณะตรัส พระสุรเสียงได้ยินไป ๑๒ โยชน์ หากตรัสตั้งเต็มทีก็กลบเทวนครหมดทั้งหมื่นโยชน์ทีเดียว ทวยเทพย่อมประชุมกันเพื่อประโยชน์ในการฟังธรรม

ในอภินายกสูตร^๔ กล่าวไว้ว่า บุตรของท้าวมหาราชทั้ง ๔ แต่ละองค์จะมีบุตรองค์ละ ๙๑ พระองค์ แต่ละองค์ล้วนมีพลังมาก มีชื่อว่าอินทะทั้งนั้น นอกจากนี้ ท้าวมหาราชแต่ละองค์ยังมีลำดับชั้นของบริวารมีมากมาย กล่าวคือ มีทั้งยักษ์ ยักษ์ณี บุตรยักษ์ ธิดายักษ์ มหาอำมาตย์ของยักษ์ บริวารของยักษ์ ผู้รับใช้ของยักษ์ มีทั้งคนธรรพ์ นางคนธรรพ์ บุตรคนธรรพ์ ธิดาคนธรรพ์ มหาอำมาตย์ของคนธรรพ์ บริวารของคนธรรพ์ ผู้รับใช้ของคนธรรพ์ มีทั้งกุมภภัณฑ์ นางกุมภภัณฑ์ บุตรกุมภภัณฑ์ ธิดากุมภภัณฑ์ มหาอำมาตย์ของกุมภภัณฑ์ บริวารของกุมภภัณฑ์ ผู้รับใช้ของกุมภภัณฑ์ และมีทั้งนาค นางนาค บุตรนาค ธิดานาค มหาอำมาตย์ของนาค บริวารของนาค ผู้รับใช้ของนาค

^๔ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗-๒๘๘/๒๓๔-๒๔๒

ขอยกตัวอย่างท้าวเวสสุวรรณมหาราช ประกอบ จะมีผู้ได้บังคับบัญชาอีก ๒ ชั้น คือ ยักษ์เสนาบดี และผู้ช่วยยักษ์เสนาบดี

ในอภินิหารยักษสูตร^๙ ยังกล่าวถึงยักษ์ มหายักษ์ เสนาบดียักษ์ มหาเสนาบดียักษ์ ได้แก่ อินทะ ๑ โสมะ ๑ วรุณะ ๑ ภารทวาชะ ๑ ปชาบดี ๑ จันทะ ๑ กามเสฏฐะ ๑ กิณนุฆัณฑุ ๑ นิฆัณฑุ ๑ ปนาทะ ๑ โอบมัญญะ ๑ เทวสุตะ ๑ มาตลี ๑ จิตตเสนะ ๑ คันธัพพะ ๑ นโฬราชา ๑ ชโนสกะ ๑ สาตาคิระ ๑ เหมวตะ ๑ ปุณณกะ ๑ กรตियะ ๑ คุพะ ๑ ลิวกะ ๑ มุจลินทะ ๑ เวสสามิตตะ ๑ ยุกันธระ ๑ โคपालะ ๑ สุปปเคระ ๑ หิริ ๑ เนตติ ๑ มันทิยะ ๑ ปัญจาลจันทะ ๑ อาฬวะกะ ๑ ปชุนนะ ๑ สุมนะ ๑ สุมุขะ ๑ ทมิมุขะ ๑ มณี ๑ มานิจระ ๑ ทิมะ ๑ เสรีสกะ ๑ สำหรับนักข่าวที่ทำหาข่าวและประกาศให้ทราบ มีจำนวน ๑๒ ตน ที่ปรากฏนาม ได้แก่ ยักษ์ชื่อตโตลา ชื่อตตตลา ชื่อตโตตลา ชื่อโอชสี ชื่อเตชสี ชื่อตโตชสี ชื่อสุระ ชื่อราชา ชื่อสุโรราชา ชื่ออริฏฐะ ชื่อเนมิ ชื่ออริฏฐเนมิ

ในมหาสมยสูตร^{๑๐} กล่าวถึงคราวที่เทวดาใน ๑๐ โลกธาตุมาเฝ้าพระผู้มีพระภาคและเยี่ยมภิกษุสงฆ์จำนวน ๕๐๐ รูปที่อยู่ในป่ามहांวัน กรุงกบิลพัสดุ์ มีใจความตอนหนึ่งว่า **ยักษ์ ๗,๐๐๐ ตน ที่เป็นภุมมเทวดาอยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์** มีฤทธิ์ มีความรุ่งเรือง มีผิวพรรณงดงาม มียศ ต่างยินดีมุ่งมายังป่าที่ประชุมของภิกษุทั้งหลาย ยักษ์ ๖,๐๐๐ ตนอยู่ที่ภูเขาคิมพานต์ ยักษ์ ๓,๐๐๐ ตนอยู่ที่ภูเขาสาตาคีรี รวมเป็น ๑๖,๐๐๐ ตน ล้วนมีผิวพรรณหลายหลาก มีฤทธิ์ มีความรุ่งเรือง มีผิวพรรณงดงาม มียศ ต่างยินดีมุ่งมายังป่าที่ประชุมของภิกษุทั้งหลาย ยักษ์ ๕๐๐ ตนอยู่ที่ภูเขาเวสสามิต กุมภีร์ยักษ์ผู้รักษากรุงราชคฤห์อยู่ที่ภูเขาเวปุลละ มีฤทธิ์ มีความรุ่งเรือง มีผิวพรรณงดงาม มียศ ต่างยินดีมุ่งมายังป่าที่ประชุมของภิกษุทั้งหลาย

^๙ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๙๑/๒๔๑, ๒๙๓/๒๔๕

^{๑๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๓๕/๒๖๓

กล่าวเรื่องเทพมาจนเนื้อความยาวนี้ ก็เพื่อวัตถุประสงค์ ๓ ข้อคือ

๑. ใครคือผู้ปกครองของภุมมะเทพทั้งหลาย
๒. คุณความดีที่เทพเหล่านั้นประพาศคืออะไร จึงได้ไปเกิดเป็นเทพในชั้นต่าง ๆ
๓. คุณความดีเหล่านั้น มนุษย์อย่างเราท่านจะประพาศได้ไหม

วัตถุประสงค์ข้อแรกทำให้ทราบทั่วว่า ท้าวเวสสุวัณหรือท้าวภูเวรทำหน้าที่ปกครองโลกมนุษย์ ปกป้องคุ้มครองโลกจึงได้นามว่าท้าวจตุโลกบาล แปลว่าผู้รักษาดูแลโลก ๔ องค์มีท้าวเวสสุวัณเป็นหัวหน้า

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ มีกล่าวไว้หลายแห่ง เช่น ในอรรถกถาธรรมบท^{๑๑} ได้กล่าวถึง คนที่ได้ไปเกิดเป็นท้าวสักกะเป็นยอดเทพในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะปฏิบัติตามคุณธรรม ๗ คือ (๑) เลี้ยงบิดามารดา (๒) เคารพต่อผู้ใหญ่ในตระกูล (๓) กล่าววาจาอ่อนหวาน (๔) ไม่กล่าวคำส่อเสียด (๕) ไม่มีความตระหนี่ (๖) มีความสัตย์ (๗) ระวังความโกรธไว้ได้ สำหรับคนที่ได้ไปเกิดเป็นเทวดาทัวไป เพราะประพาศตามหลักคุณธรรม ๒ คือ ละอายชั่วคืออายที่จะทำความชั่ว และกลัวบาป คือกลัวผลของบาปที่ได้ทำไว้

ในบุญกิริยาวัตถุสูตร กล่าวถึงคนที่ได้ไปเกิดอยู่ร่วมกับเทวดาในชั้นนั้น ๆ เพราะทำคุณความดีเกี่ยวกับ ทาน ศีล และภาวนา ดังข้อความว่า บุญกิริยาวัตถุ^{๑๒} (บำเพ็ญบุญอันเป็นเหตุให้เกิดอานิสงส์) มี ๓ คือ (๑) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน (๒) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล และ (๓) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนา แล้วตรัสว่า ผลแห่งบุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการคือ บุคคลบางคน

๑. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลนิดหน่อย แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้โชคร้ายในมนุษย์คือเกิดเป็นคนจนขัดสนทรัพย์

๒. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลพอประมาณ แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้โชคร้ายในมนุษย์ คือเกิดเป็นคนที่ร่ำรวย เพียงพร้อมด้วยโภคทรัพย์มากมาย

^{๑๑} ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๓๑/๑๙๘-๒๑๐

^{๑๒} ดูประกอบใน อัง.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๓๖/๒๙๔/๒๙๖

๓. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจง บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวณาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดร่วมกับ เทวดาชั้นจาตุมหาราช ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ในชั้นนั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วย ทานและศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นจาตุมหาราชโดยฐานะ ๑๐ คือ (๑) อายุ (๒) วรรณะ (๓) สุข (๔) ยศ (๕) อธิปไตย (๖) รูป (๗) เสียง (๘) กลิ่น (๙) รส (๑๐) โผฏฐัพพะ แต่ละอย่างที่เป็นทิพย์

๔. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจง บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวณาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดร่วมกับเทวดา ชั้นดาวดึงส์ ท้าวสักกะจอมเทพในชั้นดาวดึงส์นั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน และศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นดาวดึงส์โดยฐานะ ๑๐ มีอายุที่เป็นทิพย์เป็นต้น

๕. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจง บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวณาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดร่วมกับเทวดา ชั้นยามา ท้าวสุยามเทพบุตรในชั้นยามานั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน และ ศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นยามาโดยฐานะ ๑๐ มีอายุที่เป็นทิพย์เป็นต้น

๖. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจง บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวณาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดร่วมกับเทวดา ชั้นดุสิต ท้าวสันดุสิตในชั้นดุสิตนั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นดุสิตโดยฐานะ ๑๐ มีอายุที่เป็นทิพย์เป็นต้น

๗. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจง บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวณาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดร่วมกับเทวดา ชั้นนิมมานรดี ท้าวสุนิมมิตเทพบุตรในชั้นนิมมานรดีนั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ ด้วยทานและศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นนิมมานรดีโดยฐานะ ๑๐ มีอายุที่ เป็นทิพย์เป็นต้น

๘. ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจง บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวณาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดร่วมกับ เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี ท้าวปรนิมมิตวสวัตดี ในชั้นปรนิมมิตวสวัตดีนั้น ทำ

บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานและศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดีโดยฐานะ ๑๐ มีอายุที่เป็นทิพย์เป็นต้น

สำหรับเทพผู้ปกครองในชั้นต่าง ๆ หากจะกล่าวถึงคุณธรรมของแต่ละองค์ คงจะยืดยาวเกินไป จึงขอสรุปว่า แต่ละองค์นั้น ล้วนทำความดีเกี่ยวกับ ทาน ศีล ภาวนาด้วยกันทั้งนั้น

หากจะกล่าวถึงประเภทของเทพ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวไว้ ๓ จำพวก^{๑๓} คือ (๑) สมมติเทพ เทพโดยสมมติ ได้แก่พระราชา พระเทวี พระราชกุมารและพระราชกุมารี (๒) อุปัตติเทพ เทพโดยกำเนิด ได้แก่เทพชั้นจาตุมหาราช เทพชั้นดาวดึงส์ เทพชั้นยามา เทพชั้นดุสิต เทพชั้นนิมมานรดี เทพชั้นปรนิมมิตวสวัตดี และพรหมทั้งหลาย (๓) วิสुทธิเทพ เทพโดยความบริสุทธิ์ ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย

ที่กล่าวเรื่องเทพมาทั้งหมดนี้ ก็เพื่อสะท้อนให้เห็นบางสิ่งบางอย่าง นั่นคือ คุณความดี และแม้จะไปเกิดเป็นเทพแล้ว ก็ยังไม่ทอดทิ้งคุณความดี ยังบำเพ็ญอยู่อย่างสม่ำเสมอ แม้เป็นท้าวสักกะ^{๑๔} เมื่อคราวที่พระพุทธเจ้าไม่สบายอาพาธหนัก ถวายพระบังคนหนักไว้ในภาชนะ ท้าวสักกะเทวราช ก็ยังมาเฝ้าอุปัฏฐากพระพุทธองค์ แล้วนำภาชนะที่ใส่พระบังคนหนักทูลศิระชะนำออกไปทิ้งให้ คอยเฝ้าปฏิบัติรับใช้ พระพุทธองค์อยู่เสมอมา จนพระพุทธองค์ทรงหายประชวร จึงเสด็จไปยังเทวโลก หรือ เคยปลอมตัวเป็นคนยากจน แล้วถวายทานแก่พระมหากัสสปะ ท้าวจาตุมหาราช ทั้ง ๔^{๑๕} หรือเมื่อคราวพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว และเสวยวิมุตติสุขอยู่เป็น ๗ วัน เมื่อออกจากวิมุตติสุขแล้ว มีตปัสสะและภัลลิกะ ได้ถือข้าวตุงและข้าวตุก้อนปรุงด้วย น้ำผึ้งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเพื่อถวายให้เสวย พระพุทธองค์ทรงดำริว่า พระตถาคตทั้งหลายไม่ทรงรับอาหารด้วยพระหัตถ์ เราจะพึงรับอาหารนี้ได้อย่างไร ท้าวมหา

^{๑๓} ชุ.จ. (ไทย) ๓๐/๓๒/๑๖๐ , ชุ.ช.อ. (บาลี) ๑/-/๑๐๖

^{๑๔} ชุ.ช.อ. (บาลี) ๑/๕๖/๓๑๔-๓๑๕, ๒/-/๒๐๔-๒๐๕

^{๑๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๖/๙-๑๐

ทั้ง ๔ ทราบความดำริในพระทัยของพระผู้มีพระภาค ด้วยใจของตน ๆ จึงนำบาตร-
ศิลา ๔ ใบมาจาก ๔ ทิศ เข้าไปถวายแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงรับข้าวตุงและ
ข้าวตุก้อนปรุด้วยน้ำผึ้งด้วยบาตรศิลาใหม่ เอี่ยมแล้วเสวย

แม้แต่เทพชั้นพรหม เช่น สหัมบดีพรหม^{๑๖} เมื่อคราวที่พระพุทธองค์ทรง
ชวนชวายน้อย มิได้มีพระทัยเพื่อจะไม่ทรงแสดงธรรมโปรดสัตว์โลก ท้าวสหัมบดี
พรหมทราบความดำริในพระทัยของพระผู้มีพระภาค ด้วยใจของตน คิดว่า โลกจะ
ฉิบหายหนอ เพราะพระตถาคตทรงน้อมพระทัยไปเพื่อการชวนชวายน้อย มิได้น้อม
พระทัยไปเพื่อทรงแสดงธรรม จึงหายไปจากพรหมโลกมาปรากฏ ณ เบื้องพระพักตร์
พระผู้มีพระภาค แล้วห่มอุตตราสงค์เจวียงป่าข้างหนึ่ง คุกเข่าเบื้องขวาลงบนแผ่นดิน
ประนมมือไปทางที่พระผู้มีพระภาคประทับพลางทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอ
พระผู้มีพระภาคได้โปรดแสดงธรรม เพราะสัตว์ทั้งหลายผู้มีฤทธิในตาน้อยมีอยู่ สัตว์
เหล่านั้นย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้สดับธรรม เพราะจักมีผู้รู้ธรรม

ท้าวจตุมหาราช ก็ดี ท้าวสักกะก็ดี ท้าวสหัมบดีพรหม ก็ดี มาบำเพ็ญ
คุณความดีบนโลกมนุษย์นี้ เพราะต้องการทำบุญ ทำความดี สร้างบารมีให้กับตน

เมื่อกล่าวถึงบุญ ในวัตถุประสงค์ข้อ ๓ ที่ว่า คุณความดีเหล่านั้น มนุษย์
อย่างเราท่านจะประพฤติได้ไหม คำตอบก็คือ เราสามารถประพฤติตามเทพเหล่านั้นได้
คงได้คำตอบแล้วว่าทำได้ แต่ข้อสำคัญอยู่ว่า ทำได้แต่ทำได้อย่างไร สำหรับบุญ
มีหลายอย่าง แต่ทราบกันโดยทั่วไปว่ามี ๓ อย่าง คือทาน ศีล และภาวนา

ในเรื่องทานศีลไม่ขอกล่าว จะกล่าวเฉพาะเรื่องภาวนาสักเล็กน้อย การภาวนา
ทำได้หลายอย่าง เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ สาธยายมนต์ นั่งสมาธิปฏิบัติธรรม
พิจารณาสรรพสิ่งว่ามีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป สำหรับการสวดมนต์ นี้ก็ถึงตอน
สมัยที่เคยบวชเรียน มีคำสวดมนต์ว่า นัตถิ เม สระระณัง อัญญัง พุทโธ เม สระระณัง
วะรัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต ชะยะมังคะลัง เป็นต้น คำแปลสรุปได้ว่า
ที่พึ่งอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ
ของข้าพเจ้า ด้วยการกล่าวคำสัจนี้ ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน

^{๑๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๘/๑๒๒๑๓

สำหรับชาวพุทธแล้ว พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ได้ชื่อว่าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา ด้วยการกล่าวคำสัจนี้ ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน แต่คนไทยบางคน ไม่ได้นับถือพระรัตนตรัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีความเชื่ออื่นๆ เข้ามาผสมอยู่ด้วย เช่น คนไทย ในพ.ศ.๒๕๕๐ นี้ ชื่อเสียงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์ “จตุคาม-รามเทพ” โด่งดังเป็นที่รู้จัก เป็นที่ศรัทธาของประชาชน คำตอบก็คือ ทุกคนเชื่อว่า องค์จตุคาม-รามเทพเป็น “พระผู้ให้ ไหว้ก็รับ” ผู้ที่นับถือองค์จตุคาม-รามเทพ แต่ละคน เชื่อว่าองค์ท่านเป็นเทพ ที่ไครบนานศาลกล่าวขออะไร ก็มักได้สมกับความปรารถนาเสมอ

ตามจารึกของชาวศรีวิชัยได้บอกว่า “มีอานุภาพดังพระอาทิตย์และพระจันทร์ที่ขจัดความมืดมัวในโลก” การอธิษฐาน ขอพรจากองค์จตุคาม-รามเทพ ทำได้โดยมีเงื่อนไข ๓ ประการ คือ (๑) อธิษฐานขอในสิ่งที่เป็นไปได้ โดยไม่ขัดต่อศีลธรรม (๒) เมื่อได้รับสิ่งที่หวังแล้ว ต้องรักษาสัจจะที่ได้ให้ไว้กับพระองค์ (๓) ควรจะสร้างกุศลกรรมถวายแด่องค์จตุคาม-รามเทพ แต่สิ่งสำคัญอย่าเพียงแต่อธิษฐาน ต้องสร้างกุศลกรรมให้แก่ตนเองให้ครบทุกด้าน ทั้งการให้ทาน รักษาศีล และบำเพ็ญภาวนา

องค์จตุคาม-รามเทพนั้น เป็นองค์ปูนปั้นที่อยู่ทางขึ้น “ลานประทักษิณ” ในวิหารพระม้าของวัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช องค์จตุคาม-รามเทพคือเทพรักษาพระบรมธาตุจังหวัดพระนครศรีธรรมราช สถิตอยู่ที่บ้านประตูทางขึ้นพระบรมธาตุ เมื่อมีการตั้งดวงเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นใหม่ ในปี ๒๕๓๐ จึงมีการอัญเชิญองค์จตุคาม-รามเทพไปสถิต ณ ที่นั้นเป็นต้นมา

เชื่อกันว่า เดิม องค์จตุคาม-รามเทพเป็นกษัตริย์ในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย มีพระนามว่า พระเจ้าจันทร์ภาณุ เป็นกษัตริย์ที่สถาปนาอาณาจักรศรีวิชัย เป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช เชื่อว่า มีพระวรกายเป็นสีเข้ม เป็นกษัตริย์นักรบที่แกร่งกล้า เมื่อสถาปนาอาณาจักรศรีวิชัยได้อย่างมั่นคงแล้ว จึงได้พระนามว่า “ราชันแห่งทะเลใต้” หรืออีกพระนามหนึ่งว่า “พญาพังพากษ์” ต่อมาทรงบำเพ็ญบุญเพื่อสร้างบารมีอธิษฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อบรรเทาทุกข์แก่มนุษย์ทั้งหลาย องค์จตุคาม-รามเทพมีบริวารเป็นทหารกล้า ๔ นายเป็นกำลังหลักในการ

ปราบพราหมณ์ที่เคยปกครองเมืองอยู่ก่อน เมื่อได้บ้านเมืองแล้ว ก็ได้สร้างพระบรมธาตุ สถาปนาเมือง ๑๒ นักษัตร หรือกรุงศรีธรรมมาโคกราช วางรากฐานพระพุทธศาสนาอย่างถาวรจนได้รับเทิดพระเกียรติว่า พญาศรีธรรมมาโคกราช ตามหลักฐานตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เชื่อกันว่า พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นผู้สร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้น จนกลายเป็นแคว้นที่รุ่งเรืองสูงสุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘-๑๙ ตัวเมืองนครศรีธรรมราช หรือ “ตามพรลิงค์”

เมื่ออ่านประวัติขององค์จตุคาม-รามเทพแล้ว ทำให้ผู้เขียนสรุปได้ว่า พระองค์เป็นกษัตริย์ ที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงในนครศรีธรรมราช ทรงบำเพ็ญบุญ สร้างบารมี อธิษฐานจิตเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อบรรเทาทุกข์

เมื่อเราท่านทั้งหลายได้อ่านองค์จตุคาม-รามเทพมาแล้ว เมื่อเคารพบูชาสักการะ จงระลึกอยู่เสมอว่า องค์ท่านจตุคาม-รามเทพ ได้เลื่อมใสอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เราเห็นและทราบถึงจริยาวัตรของพระองค์เหล่านี้ เราจะประพฤติตามจริยาวัตรของพระองค์ ตัวอย่างเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย ทรงเพียบพร้อมด้วยพระพุทธานุคุณ คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาคุณ เราท่านจึงบูชาสักการะพระคุณของพระองค์ เฉากเช่นเดียวกัน เมื่อได้บูชาสักการะองค์ท่านจตุคาม-รามเทพแล้ว คงไม่ลืมเงื่อนไขที่ว่า เมื่อได้รับสิ่งที่หวังแล้ว ต้องรักษาสัจจะ ที่ได้ให้ไว้กับพระองค์ และควรสร้างกุศลกรรมถวายแด่องค์จตุคาม-รามเทพ ทั้งสร้างกุศลกรรมให้แก่ตนเองให้ครบทุกด้าน คือ ให้ทาน รักษาศีล และบำเพ็ญภาวนา การบูชาสักการะดังกล่าวย่อมเป็นปัจจัยให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง และเป็นอุดมชีวิตแล

สำหรับพุทธศาสนิกชน พุทธศาสนิกชน และพุทธศาสนิกชนปฏิบัติในปีนี้ หลายรูป/คน คงได้ยืมข่าวขององค์ท่านจตุคาม-รามเทพบ้าง ไม่น่าก็น้อย ถึงจะเป็นเทพบนโลกมนุษย์ก็ควรสักการบูชาในคุณความดีของพระองค์สำนึกได้ เช่นนี้จะเป็นมงคลในชีวิต

โปรดอย่าลืมว่า เทพกับพระพุทธรูปไม่สามารถห่างขาดจากกันได้ เพราะเทพ คือสมมติเทพองค์ พระมหากษัตริย์ได้อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธรูปมาโดยตลอด พิจารณาดูได้เมื่อครั้งสมัยพุทธกาลมีพระเจ้าพิมพิสารราชาแห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ และพระเจ้าปเสนทิโกศลราชาแห่งเมืองพาราณสี แคว้นโกศล เมื่อคราวสังคายนา ครั้งที่ ๑ ก็มีพระเจ้าอชาตศัตรูราชาแห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธก็อุปถัมภ์บำรุงด้านปัจจัยและส่งเสริมสนับสนุนในด้านต่าง ๆ องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ทรงเป็นเอกอัครราชูปถัมภ์ส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธรูปให้เจริญรุ่งเรืองดำรงคงมั่นในประเทศ จึงนับได้ว่า กษัตริย์หรือสมมติเทพอุปถัมภ์บำรุง ตั้งแต่สมัยพุทธกาล จนถึงปัจจุบัน ประชาชนคนไทยมีความสุขสงบสืบเนื่องมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ถึงเทพที่เป็นเทวดาก็คงจะเห็นได้ว่า ยอดเทพคือท้าวสักกะก็ยังคงยอมมาอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธรูป ท้าวจตุมหาราชทั้ง ๔ ก็ยังคงได้นำบาตรมาถวายพระพุทธรูป และเฝ้าคอยดูแลป้องกันภัยให้พระพุทธรูปและภิกษุสงฆ์ปลอดภัย ทั้งเคยให้คาถาสวดป้องกันภัย นั่นคืออาถรรพณ์สูตร ซึ่งมีใจความว่า

วิปัสสิสสะ นะมัตถุ	จักขุมันต์สสะ สิริมะโต
สิขิสสะปิ นะมัตถุ	สัพพะภูตานุกัมปิโน
เวสสะภุสสะ นะมัตถุ	นหาตะกัสสะ ตะปัสสิโน
นะมัตถุ กะกุสันธัสสะ	มาระเสนปปะมัททิโน
โกนาคะมะนัสสะ นะมัตถุ	วิปปะมุตตัสสะ สัพพะธิ
อังคีระสัสสะ นะมัตถุ	สักยะปุตตัสสะ สิริมะโต
โย อิมัง ธัมมะมะเทเสติ	สัพพะทุกขาปะนุฑะนัง
เย จาปิ นิพพุดา โลก	ยะถาภูตัง วิปัสสิสุง
เต ชะนา อะปิสุณา	มะหันตา วีตะสาระทา
หิตัง เทวะมะนสสถานัง	ยัง นะมัสสันติ โคตะมัง
วิชชาจะระณะสัมปันนัง	มะหันตัง วีตะสาระทัง
วิชชาจะระณะสัมปันนัง	พุทธัง วันทามะ โคตะมันติ

คำแปล ขอนอบน้อมพระวิปัสสีพุทธเจ้า ผู้มีพระจักขุ มีพระลิริ ขอนอบน้อมพระลชีพุทธเจ้า ผู้ทรงอนุเคราะห์แก่สัตว์ทั่วหน้า ขอนอบน้อมพระเวสสภูพุทธเจ้า ผู้ทรงชำระกิเลส มีความเพียร ขอนอบน้อมพระกกุสันธพุทธเจ้า ผู้ทรงบำเพ็ญมารและกองทัพมาร ขอนอบน้อมพระโกนาคมพุทธเจ้า ผู้มีบาปอันลอยแล้ว อยู่จบพรหมจรรย์ ขอนอบน้อมพระกัสสปพุทธเจ้าผู้หลุดพ้นในที่ทั้งปวง ขอนอบน้อมพระอังคีรสพุทธเจ้า ผู้ศากยบุตร ผู้มีพระลิริ ผู้ทรงแสดงธรรมนี้ อันเป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ทั้งปวง อนึ่ง พระพุทธเจ้าเหล่าใดเป็นผู้ดับกิเลสแล้วในโลก ทรงเห็นแจ้งแล้วตามความเป็นจริง พระพุทธเจ้าเหล่านั้นเป็นผู้ไม่ส่อเสียด เป็นผู้ยิ่งใหญ่ ปราศจากความครั่นคร้าม เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าผู้โคตมโคตรพระองค์ใด ทรงเกื้อกูลแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ยิ่งใหญ่ ปราศจากความครั่นคร้าม ข้าพเจ้าทั้งหลายขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าผู้โคตมโคตร ผู้ทรงเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ

พระสูตรนี้เป็นพระสูตรที่ทำจากตุ่มหาราซทั้ง ๔ มากราบทูลให้พระพุทธองค์ ทรงทราบเพื่อสวดป้องกันภัย พระพุทธองค์จึงประกาศให้ภิกษุสงฆ์ทราบและสวดกัน เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อจะบูชาเทพเพิ่มขึ้น ควรจะมีสติระลึกสิ่งที่ทำ และคำที่พูด เมื่อจะทำอะไร หากสิ่งนั้น เป็นไปเพื่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี อันดีแล้วควรจะทำ แต่หากสิ่งที่กระทำนั้น ไม่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอันดีแล้วไม่ควรทำ หรือหากทำแล้ว ยังพอแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ก็จงปรับให้ดีขึ้นเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ส่วนของสังคมก็นับว่ามีประโยชน์ดีแท้

ก่อนจะจบ ขอย้อนถึงคำว่า “พิจารณาความรู้สึกสะกิดใจเล็กน้อย แต่ก็ได้ชื่นชมของรักของบูชาของท่านผู้นั้นอย่างตั้งใจ พุดให้กำลังใจต่อเขา ขอให้เก็บไว้บูชาสักการะให้ดี” คำว่า สะกิดใจ คือว่า ภาพที่เห็นนั้น คือ องค์จตุคาม-รามเทพ อยู่กึ่งกลาง และมีรูปพระพุทธรูปปาง ๑๒ นักษัตร วางประดิษฐานอยู่รอบองค์ จตุคาม-รามเทพ ในด้านพุทธศิลป์ หากวางอยู่ที่เหมาะที่ควรก็นับว่าน่าสรรเสริญ

ยิ่งนักแล และสำหรับคนที่อยากบูชาองค์ท้าวจตุคาม-รามเทพ ถึงขนาดเหยียบกันตายหรือมีการปล้นองค์ท้าวจตุคาม-รามเทพเพราะอยากได้ไปบูชาสักการะกันเช่นนี้ ควรที่จะพิจารณาดูให้ดีว่ามากเกินไปหรือไม่ เหมาะ ควร อย่างไร ผู้มีสติปัญญา รู้ได้ เห็นได้เอง

สำหรับพุทธศาสตรบัณฑิต พุทธศาสตรมหาบัณฑิต และพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตในปีนี้ ขอแสดงความยินดีกับทุกท่าน ที่ได้พยายามเรียนจนถึงวันนี้ ได้รับปริญญาสมเจตนาที่ได้ตั้งไว้ ต่อไป เมื่อได้ชื่อว่าจบพุทธศาสตรบัณฑิตแล้ว ได้เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาจนครบถ้วนแล้ว ได้เรียนรู้ว่าอะไรดี ไม่ดี อะไรควร ไม่ควร อะไรมีประโยชน์ อะไรไม่มีประโยชน์ อะไรเป็นกุศล หรืออะไรเป็นอกุศล และเมื่อคิดจะทำอะไร โปรดอย่าลืมคำว่า **ตั้งสติ ก่อนสตาร์ท** ที่จะเริ่มงานนั้น ย่อมจะทำให้งานที่ตนวาง เป้าหมายไว้ประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตน สังคม และประเทศชาติตลอดไป

บรรณานุกรม

- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- พระมหาสมปอง มุกฺกิตโต. **คัมภีร์อภิธานวรรณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗.
- พระราชเวที (สมพงษ์ พุทธิมุข ป.ธ.๙). **สัททวิเสสวิคคหะ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประดิพัทธ์, ๒๕๓๖.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ขุททกนิกาย ขุททกปาจรุคคณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.
- .....**ขุททกนิกาย ธรรมปทวคคณนา. ปจโม ภาค**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- .....**ทีฆนิกาย สุมงคคคณนา ลีลขุททคคณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.
- .....**ทีฆนิกาย สุมงคคคณนา ปาฎิกวคคณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.
- .....**ทีฆนิกาย สุมงคคคณนา มหาวคคณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.
- .....**สมนุตปาสาทิกา วินยปิฎกฏจกตา ปจโม ภาค, ตติโย ภาค**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- .....**สังยุตตนิกาย สารตคคณนา สฬายตคคณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

.....**อังคุดตฺตริกาย มโนรณปุรณี เอกกนิปาตวณฺณนา.** กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

.....**พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่มที่ ๔,**
๑๐, ๑๑, ๑๕, ๑๙, ๒๓, ๒๕, ๓๐, ๓๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

.....**พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ เล่มที่ ๔, ๑๑,**
๑๕, ๑๙, ๒๓, ๓๐, ๓๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม,
๒๕๐๖.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕,** พิมพ์ครั้งที่
๔, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๑.